

УДК 317:47. 11

DOI 10.32461/2226-3209.1.2024.302035

Цитування:

Савчин Л. М. Культура танцю в пошуку шляхів духовності особистості. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2024. № 1. С. 90–95.

Savchyn L. (2024). Dance Culture in Search of the Ways of Personality Spirituality. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 90–95 [in Ukrainian].

Савчин Лілія Михайлівна,
кандидат історичних наук, доцент,
професор кафедри історії, теорії музики
та методики музичної освіти
Рівненського інституту мистецтв,
заслужений діяч мистецтв України
<https://orcid.org/0000-0002-8527-142X>
iliasavchin@gmail.com

КУЛЬТУРА ТАНЦЮ В ПОШУКУ ШЛЯХІВ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності пошуку шляхів духовності особистості. **Методологія дослідження** форматована на використанні методів аналізу, синтезу, конкретизації. Здійснений аналіз пошуку шляхів духовності особистості, окресливши які, є перспективи вирішити наскрізні питання культурного, естетичного, інтелектуального та фізичного змісту. Синтез, як науковий метод уможливив систематизувати закономірності взаємозв'язків танцювальної культури з сутнісною основою духовності особистості. Метод конкретизації спрямував дослідження у напрямі реконструкції багатогранності культури танцю у системі особистість-процес-культура. **Наукова новизна.** Осмислення танцю паралелізуємо насамперед з пластичною виразністю і науковою пульсацією, адже танець демонструє смисл та зміст здебільшого в рухах, аніж словом із змістовою наповненістю культурно-значущої інформації. Означену тезу можна обґрунтувати різними аспектами, а саме шляхом духовності особистості на фоні якої слід розглянути траєкторію семіотики, лінгвістики, символіки, феноменології, текстології. **Висновки.** Текст статті може бути використаним при підготовці лекційного матеріалу з фахових дисциплін (історії мистецтв, культури, методики) : хореографії, музичного виховання. Робота претендує на застосування творчого підходу у практичній викладацькій діяльності, що якісно вплине на кінцевий результат на шляху духовності особистості. Опанування танцювальної культури черлідінгу сприяє інтересу до художньо-естетичних пріоритетів молоді та їх духовної мотивації до гармонії життєтворчості. Саме тому є важливим осмислення культури танцю як істинно важливої тенденції, що сприяє зверненню особистості до самовдосконалення та розуміння власної значущості у соціумі. Це вимагає активного залучення її, особистості, до сфери культурної, спортивної та освітньої діяльності. Це стане віднайденням шляху щодо покращення особистісного соціального клімату, морально-етичних пріоритетів, що обґрунтовуються вікопомними традиціями розуму, сили, патріотизму.

Ключові слова: духовність, особистість, культура, танець, молодь.

Savchyn Liliia, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of History, Theory of Music and Methods of Music Education, Rivne Institute of Arts, Honoured Artist of Ukraine

Dance Culture in Search of the Ways of Personality Spirituality

The purpose of the article is to substantiate the expediency of searching for ways of personal spirituality. **The research methodology** is based on the use of methods of analysis, synthesis, and specification. An analysis of the search for the ways of the individual's spirituality was carried out, outlining which ones, there are prospects for solving cross-cutting issues of cultural, aesthetic, intellectual, and physical content. Synthesis, as a scientific method, made it possible to systematise the patterns of relationships between dance culture and the essential basis of the spirituality of the individual. The concretisation method directed research in the direction of reconstruction of the multifacetedness of dance culture in the personality-process-culture system. **The scientific novelty** we parallelise the understanding of dance first of all with plastic expressiveness and scientific pulsation, because dance demonstrates meaning mostly in movements, rather than in words with a content full of culturally significant information. The specified thesis can be substantiated by various aspects, namely by the spirituality of the individual against the background of which the trajectory of semiotics, linguistics, symbolism, phenomenology, and textology should be considered. **Conclusions.** The text of the article can be used in the preparation of lecture material on professional disciplines (history of art, culture, methodology): choreography, music education. Mastering the dance culture of cheerleading promotes interest in the artistic and aesthetic priorities of young people and their spiritual motivation for the harmony of life creativity. That is why it is important to understand the dance culture as a truly important trend that contributes to the individual's approach to self-improvement and understanding of one's own significance in society. The work claims to use a creative approach in practical teaching activities, which will qualitatively affect the final result on the path of the individual's spirituality.

Keywords: spirituality, personality, culture, dance, youth.

Актуальність теми дослідження. Питання духовності особистості є одним із пріоритетних на сучасному етапі вдосконалення української вищої школи. Серед розмаїтих підходів до вирішення проблемних питань ми виокремлюємо культурні, естетичні, інтелектуальні та фізичні інтереси студентської молоді. Одним із шляхів духовності особистості ми презентуємо танець у різновидовій інтерпретації, акцентуючи увагу на сучасний і спортивний в площині художніх та творчих інтересів. Це можливо за умов зацікавлення студентської молоді до танцювального мистецтва, активізації емоційної сфери, психофізичної свободи та творчої активності.

Танець як живий компонент культури володіє здатністю активно реагувати на тенденції глобалізованого світу. Інформацію культури, що властива танцю, можна розглядати як мікрогаджет у якому міститься реляція від минулого до сучасності. Так, феномен черлідінгу і можна розглядати як переосмислення інноваційних тенденцій в культурі, мистецтві, спорті, що впливають на духовний потенціал молоді.

Духовність – філософський концепт, який характеризує сукупність ціннісних надбань людства в процесі суспільно-історичного розвитку та акумуляцію особистісного людського досвіду в процесі сходження у духовних формах; цілісний феномен людського життя і культури [2, 201].

Сучасна культурологія, осягаючи аспекти феномену духовності осмислює особливу роль духовності у гармонізації особистісного виміру життя людини, упорядковує механізм саморозбудови та ціннісного універсуму («світ як ціле»).

Проблема духовності особистості та пошуки шляхів її вирішення мають загальнокультурну пріоритетність. Особистість, як продукт суспільного життя є потужним джерелом феномену культури, сили, волі, таланту із спрямуванням на результат майбутньої життєтворчості. Культура танцю (спортивного, сучасного) зорієнтовує особистість насамперед на емоційний вплив і культурологічне насичення особливостей знакових специфік знань, умінь і навичок. Така світоглядна інверсія (явище) зумовлена змінами в культурогенезі та розумінні буття людини, відтак і духовності особистості.

Нині морально-ідеологічна криза усієї культурно-освітньої системи глобалізованого суспільства має розв'язатися шляхом актуалізації базових цінностей, реконструкції

євроінтеграційних процесів, з урахуванням національної пам'яті українського народу та духовних цінностей, осмислюючи спрямованість вектора на культурно-історичні традиції.

Духовність особистості будь-якого народу різняться на тлі напрямів інтеграції і взаємодії загальних життєвих підходів. Щоправда в Україні ключовим ресурсом духовності особистості ми бачимо у спорідненості між традиційними цінностями і пріоритетами євроатлантичної спільноти. Таке розуміння дозволяє осмислити насамперед культурологічну парадигму (у контексті нашого дослідження). Ядром означеної теорії ми приймаємо площину духовно-культурної взаємодії, де особливу увагу скеровуємо на культуру та освіту.

Вочевидь потужний імпульс пошуку шляхів духовності особистості ознаменований численними видами танцювальних напрямків та розвитком оригінальних стилів. Саме вони претендують на певне вираження і демонстрацію реалізованих стратегій мистецької освіти. Танець, в основі якого домінують планування на майбутні перспективи, танець як інструктивна настанова для здоров'я, провідник естетичного спрямування, засіб освіти і виховання, стимулятор гармонії в часопросторі [3].

Побутове обґрунтування танцювальної стилістики «сучасний» чи здебільшого «спортивний», з огляду на духовність особистості, прийшло в Європу із США, насамперед воно було засноване на взаємодії культури танцю та спортивній пластиці тіла. Тобто акцент у статті – спортивний танець. Осмислення означеного феномена в сучасній культурі прийшло завдяки розлогим науковим дослідженням про «черлідінг» у роботах сучасних культурологів, педагогів, психологів, філософів, спортсменів. Черлідінг досліджували В. Болобан (спортивна акробатика); А. Боляк, Н. Боляк (черлідінг у формуванні лідерських якостей студентів); М. Голян (сучасні тенденції черлідінгу), І. Зінченко (побудова тренувального процесу спортсменів у черлідінгу); Л. Луценко (тренування черлідирів), Ю. Іванченко (організація процесу підготовки), Л. Савчин, В. Годовський (методика роботи з хореографічним колективом); В. Сутула (теоретико-методологічні засади виховання фізичної культури особистості); Ю. Шушпанова (черлідінг, як дієва форма рухливого виховання студентів); О. Шиян (історичні аспекти черлідінгу у світі та

Україні); О. Шинкарук, Н. Блажко (значущість рухів у системі підготовки черлідінгу) та ін.

Автори поєднані міркуванням, що творчість є провідним кластером на шляху пріоритетів життя молоді. Акцентуючи увагу на черлідінгу як взаємозв'язку танцю і спорту, зауважуємо на тому, що краса і жіночність поєднуються з силою, фізичною витривалістю та чуттєвістю, культурою рухів та артистичністю, відчуттям музики та ритму. Протягом тривалого еволюційного шляху черлідінг збагачувався життєвим і художнім матеріалами, відтак видозмінювався й утворював нові виражальні засоби в системі танцювальної культури. Так і нині, черлідінг не лише розвага, а і серйозний вид спорту з потужним естетичним навантаженням.

Розглядаючи черлідінг як один із історичних шляхів пошуку духовності особистості у науковому дослідженні О. Шиян розлого описано виникнення спортивного танцю і пов'язано цей феномен спочатку із футболом. Здебільшого в університетах США наприкінці ХІХ століття студентська молодь об'єднувалася з метою організованої підтримки своєї спортивної команди [4].

Початок ХХ століття формував концепцію спортивного танцю безпосередньо демонструючи спритність, гнучкість, швидкість, витривалість перед футбольними матчами. Щоб зацікавити глядацькі аудиторії на трибунах і гравців на полі, черлідінці використовували спеціальні закличні вигуки-речитативи. Згодом аналогічні молодіжні гурти з'явилися в багатьох американських університетах. Так хлопці спортивної статури (з повним набором фізичної виправки) демонстрували усе нові прийоми та елементи. У 1923 році на хвилі фемінізму до командної роботи були залучені дівчата. До середини ХХ століття хлопці були повністю замінені. Повітряні стрибки і шпагати головою донизу із ритмічним музичним супроводом, в середині ХХ століття, довели цілковиту взаємодію культури танцю і спорту. Нині, загальна кількість учасників спортивного танцю перевищує кілька мільйонів чоловік, здебільшого так дівчата супроводжують спортивні змагання з баскетболу, футболу та інших видів спорту [4].

Вочевидь закони осягнення світу (танцювальна культура) регулюють баланс між етикою і естетикою, ритмопластичною основою і технічними засобами, популяризуючи черлідінг як вид танцювальної культури, як шлях пошуку духовності особистості. Всеукраїнська федерація

черлідінгу стала активно діяти з 2004 року. В областях України на стадіонах та спортивних залах відбуваються спортивні змагання із підтримкою команди черлідінців-дівчат, які не лише ритмічно, а й речитативами-вигуками спонукують до перемоги спортсменів. З 2005 року щорічно проводять чемпіонати (змагання) з черлідінгу за двома номінаціями: чер- і- данс. Тенденції черлідінгу шороку мають подібності і відмінності – техніка виконання деяких елементів, критерії оцінювання, видова розмаїтість виконавських програм. Потенційно, черлідери є рушійною силою в полотні спортивних змагань чи масових спортивно-культурних подій.

Вирішальним наголосом на стадіоні чи на спортивному майданчику є не лише уміння дівчат демонструвати чирлідінг в різнобарвних костюмах, а і навички використання реквізиту – помпони, мегафони, плакати, логотипи торгових марок і таке інш. Черлідінг створює сприятливий психологічний клімат на стадіоні, пом'якшує агресивний настрій уболівальників, подекуди керує емоціями глядачів.

Така ідеологія групи підтримки створює сприятливу «погоду», піднімає бойовий дух команди, забезпечуючи видовищність шоу-програм.

Черлідінг – це насамперед колективна робота, результативність якої залежить від внеску кожного спортсмена. Виконуючи акробатичні піраміди і станти молодь демонструє високу організацію рівня особистісної довіри, дисципліну, гнучкість, емпатійність, креативність. Командне виконання складних елементів вимагає вимогливості, наполегливості, рішучості – без чого неможлива перемога над собою і спортивної команди, яку підтримують черлідінці. Черлідінг, як вид танцю, є ефективним засобом фізичної культури і виховання, сприяє високій якості впливу на організм людини та формуванню гармонії особистості.

Юлія Шушпанова у науковому дослідженні обґрунтовує, що в останні роки на тлі інтенсифікації навчального процесу у вищих навчальних закладах спостерігається тенденція до зниження обсягу рухової активності молоді, що негативно позначається на показниках їхнього фізичного стану. Утім, дефіцит рухової активності студентської молоді є здебільшого соціальним, а не біологічним явищем, а відтак має компенсуватися регулярними фізичними вправами й оздоровчими тренуваннями. Це

ставить на порядок денний питання удосконалення чинної системи фізичного виховання на рівні взаємодії з танцювальною культурою, підвищення мотивації студентів до занять фізичною культурою і спортом, трансформації змісту й структури традиційних академічних занять з фізичного виховання, запровадження таких форм активності студентів, які забезпечують розвиток витривалості та інших фізичних показників. До того ж сприяють удосконаленню рухових навичок, координації, сенсорної сфери, позитивного самосприйняття, творчої активності, почуття ритму, пам'яті, уваги тощо. Науковиця підкреслює на особливості значущості розвитку означених якостей для молоді (студентів-дівчат) як для реалізації професійних обов'язків, так і в період підготовки до виконання репродуктивної функції і виховання [5, 73].

Оскільки танець має як навчальне так і виховне значення у механізмі творення ціннісного потенціалу молоді, тому черлідінг можна обґрунтовувати як шлях до духовності. Водночас танець прищеплює любов до мистецтва та спонукає до фізичної досконалості: формується струнка постава, легкість рухів, грація. Слід зазначити, що й музика посилює здатність молоді віддзеркалювати найтонші відтінки духовності в проблематиці індивідуального життєвого простору. Так довколишній світ є джерелом для культури та пізнання її дійсності. Це спричинюється змінами філософсько-естетичної парадигми духовного розвитку, форматуєючи культурне мислення особистості.

Донині унормовуються сучасні тенденції хореографічного мистецтва, які спонукують до нових пошуків. А застосування модернових технологій в моделі культурного відтворення сприяє формуванню духовного потенціалу молоді. Разом з тим, нині упровадження танцю черлідінг в навчально-виховний процес вузу заактуалізовує професійні можливості митців застосувати на практичних заняттях вправи різноманітних рухових дій. Зважаючи на означене, танець проєктується як синтез творення пластичного руху на тлі пріоритетів та ідеалів людини, яка «творить» танець.

Демонстрація ідеалів і цінностей культури засобами танцю в усі часи сприяло її глибокому осмисленню та вибудовувало світоглядно-естетичні зв'язки людини з певним соціальним середовищем. Про це йдеться у працях провідних культурологів, мистецтвознавців, педагогів та спортсменів які актуалізують духовність як важливу

необхідність характеристики молоді в умовах сучасних цивілізаційних утисків і загроз.

Зокрема, у відповідності до принципу ціннісної детермінації культури духовні пріоритети є стимулом для актуалізації традицій, під впливом яких збагачується життєвий світ особистості. Цінності є похідними від людського світовідношення, що вкотре доводить: без людини цінність не може існувати, як і навпаки. Так підтверджується теза, що духовність несе в собі гуманістичний початок і сенс буття. В центрі духовної парадигми лежать ідеї гуманізму які утверджують концепцію цілісної людини. Саме так духовність є надбудовою у змісті і способі утвердження загальнолюдських цінностей культури і мистецтва. Поза сумнівом, нині черлідінг важливий і необхідний у контексті «переоцінки цінностей» (за Ф.Ніцше), не лише в спортивному чи танцювальному просторі, а і як явище, що демонструє епохальний шифр осмислення танцювальної культури.

Достатньо показовим є наратив, що культура як феномен культурної пам'яті про духовні ідеали, як явище і феномен, потужно виконує ролі збереження і відтак, трансляцію інформації від покоління до покоління шляхом розмаїтих знакових систем.

Осмислення танцю балансує між науковою концепцією і паралелізується насамперед з пластичною виразністю, адже подекуди танець демонструє смисл та зміст здебільшого в рухах, аніж словом із змістовою наповненістю культурно-значущої інформації. Означену тезу можна обґрунтувати різними аспектами, а саме окреслити шлях духовності особистості траєкторією наукових пульсацій *семіотики, лінгвістики, символіки, феноменології, текстології*.

Так, *семіотичне* обґрунтування передбачає накопичення і збереження потоку інформації, відтак її трансформацію в систему духовної основи. Тобто, танець черлідінг містить в собі знаки і тексти, які трактують культурні феномени при допомозі тілесних практик, логічних уявлень про фізичну культуру, культурологічної спрямованості мислення, спровокованого тілом, відтак – здатності передавати накопичений досвід амплітудою певних рухів у знаковій формі. Саме в семантичному полі відбувається накопичення, унормування в текст інформації закладеної в глибинних структурах духовної культури та її трансформації в систему знакових елементів.

З огляду на це, танцювальна культура є втіленням багатогранної сутнісно-змістової основи духовної особистості. У танці

особистість знаходить власне вираження у здатності до спілкування, тому природній феномен семіотичного обґрунтування супроводжує ритм і пластику людського тіла. Так реалізуються комунікативні здібності, які дають можливість виявляти не артикульовану мову, а моделювати невичерпну сутність хореографічного мистецтва.

Лінгвістика тексту як аспект на шляху духовності оформлює правила побудови зв'язного тексту і його смислові категорії. Вона займається з'ясуванням глибинних смислів, які містяться в певному тексті. В парадигмі гуманітарної сфери текст (образ танцю) розглядається як важливий засіб втілення і закріплення здобутків людського духу. Так від якісної комунікації між текстом і його дешифруванням, танець здатен формувати ментальні структури особистості (внутрішній світ людини).

Символіка в культурології є ключем до культури всього людства. Нам імпонує концепція природи символу Е. Касіра, який розглядав символізацію як основну функцію людської свідомості. Тому ми розглядаємо символ у якості кластера вираження частини універсуму, де безпосередньо символ прогресує, демонструючи фізичну діяльність людини (у нашому дослідженні танець). Водночас І. Кант тісно пов'язував символ із красою (прекрасний образ, висока моральність). Символ у мистецтві несе в собі взаємозв'язок комунікації з естетичним задоволенням. Висхідна символічність танцю потребує розуміння і сприйняття душею.

Феноменологія. Проблематика танцювальної тілесності виокремлює «природне тіло» і «культурне тіло» та їх комунікацію на рівні способу осмисленого спілкування – культурологічного феномену. Оскільки феноменологічні явища набувають сутнісно-змістової основи, функціонуючи завдяки об'єднанню хореографії, музики, співу, спорту та ін. Така мова танцю неминує організує інтерпретацію тексту танцювального рисунку. В даному випадку текст розкодовує давню, традиційну інформацію, закладену в структурах культури.

Текстологія (взаємозв'язок пластичної та літературної) в культурі танцю акцентована здебільшого на інтерпретації тексту, в якому стильові особливості художнього тексту актуалізують лексику певного танцю, формують здатність про виразні можливості художньо-пластичного тексту, передають ідею твору на основі емоційних та естетичних уявлень. Текстологія в культурі танцю

уможливлює універсум, у якому танець відкриває можливості для художнього міркування автора-балетмейстера, формує його світогляд, моделює духовність особистості (виконавця танцю) на закономірних шляхах світогляду, індивідуальності – так вивчається історія, культура, філософія й викликає необхідність культурологічного дослідження культури танцю. Жоден текст не може бути використаний в постановці танцю, доки йому не дано логічного пояснення певних обставин, історії, культури.

За латиною *textum* – зв'язок, з'єднання. Авторський твір або документ, що відтворені письмово або друковано (за П. Герчанівською), у семіотиці та лінгвістиці – послідовність знаків, які утворюють єдине ціле [1,179].

Наукова новизна. Осмислення танцю паралелізуємо з пластичною виразністю і науковою пульсацією, вочевидь танець демонструє глибину смислу та змістову наповненість здебільшого в пластиці та рухах, аніж словом із змістом культурно-значущої інформації. Означену тезу ми обґрунтували різними аспектами, а саме окресливши траєкторію семіотики, лінгвістики, символіки, феноменології, текстології.

Висновки. Отже, черлідінг у сучасному часопросторі виконує різноманітні ролі просвітницького, фізичного, естетичного характеру. Опанування танцювальної культури черлідінгу сприяє інтересу до художньо-естетичних пріоритетів молоді та їх духовної мотивації до гармонії життєтворчості. Саме тому, є важливим осмислення до культури танцю як істинно важливої тенденції, що сприяє зверненню особистості до самовдосконалення та розуміння власної значущості у соціумі. Це вимагає активного залучення її, особистості, до сфери культурної, спортивної та освітньої діяльності, що стане ефективним шляхом покращення особистісного соціального клімату, морально-етичних пріоритетів, що обґрунтовуються вікопомними традиціями.

Танцювальна культура є важливою складовою духовної культури, сприяє повноцінному формуванню світогляду, як своєрідний універсальний спосіб інтегрує культурні смисли у пошуку шляхів в духовний світ особистості.

Література

References

1. Культурологія : термінологічний словник / П. Е. Герчанівська. Київ : Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. 2015. 439 с.
2. Наконечна О. П. Естетичне як тип духовності. Рівне : Укр. держ. універ. водн. госп. та природокор., 2002. 201 с.
3. Савчин Л. М., Годовський В. М. Методика роботи з хореографічним колективом : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Хореографія». Рівне. 2012. 352 с.
4. Шиян О. Історичні аспекти становлення та розвитку черлідінгу у світі та Україні. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2013. № 2. С. 196–199.
5. Шушпанова Ю. С. Черлідінг як дієва форма підвищення рухової активності студентів у період навчання у ВНЗ. *Педагогіка та психологія*. Харків, 2017. Вип. 58. С. 71–78.

1. Culturology: a terminological dictionary / P. E. Herchanivska. (2015). Kyiv: National Academy of Managers of Culture and Arts [in Ukrainian].
2. Nakonechna, O. P. (2002). Aesthetic as a type of spirituality. Rivne: Ukr. state Univ. aq. household and prirodokor [in Ukrainian].
3. Savchyn, L. M., Godovskyi, V. M. (2012). Methods of working with a choreographic team: educational and methodological manual for students of the specialty "Choreography". Rivne [in Ukrainian].
4. Shiyan, O. (2013). Historical aspects of the formation and development of cheerleading in the world and Ukraine. Sports Bulletin of the Dnieper Region [in Ukrainian].
5. Shushpanova, Yu. S. (2017). Cheerleading as an effective form of increasing students' motor activity during their studies at universities. Coll. of science works "Pedagogy and psychology". Kharkiv [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 21.01.2024
Отримано після доопрацювання 22.02.2024
Прийнято до друку 01.03.2024*